

Роман ПОРОНЮК

Національна академія сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного

(Львів, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5289-9431>

Електронна пошта: rporon@gmail.com

Ольга ГАПЕЄВА

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник

Національна академія сухопутних військ

імені гетьмана Петра Сагайдачного

(Львів, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3145-7025>

Електронна пошта: o.gapeewa@gmail.com

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗВИТОК
ІНФОРМАЦІЙНО-МЕДІЙНИХ СТРУКТУР
ЗБРОЙНИХ СИЛ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ (1991–2022 рр.)**

У статті розглядається організаційно-функціональний розвиток інформаційно-медійних структур збройних сил російської федерації у період 1991–2022 рр. Основна увага зосереджена на історичних передумовах виникнення, завданнях та напрямках діяльності. Розглянуто процес їх трансформації та підготовки для ведення війн у Чечні, Дагестані, Грузії, Україні у визначеному часопросторі від створення до початку повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну.

Досліджено діяльність підрозділів інформаційного забезпечення міністерства оборони, генерального штабу, округів, флотів, дивізій. Проаналізовано штати військових газет, журналів, радіо-, телебачення та інших структур, що активно діють в інформаційно-медійній площині.

Ключові слова: збройні сили російської федерації, інформаційна війна, інформаційна агресія, прес-служби, військова інформаційна компонента.

Постановка проблеми та її актуальність.

Збройним конфліктам за участю російської федерації (далі — рф) другої половини ХХ – першої чверті ХХІ століть зазвичай передують агресивна інформаційна діяльність. Відтак, економічних, фінансових, політичних, репутаційних втрат зазнає не лише країна, на яку спрямована інформаційна агресія, а й увесь цивілізований світ. Для здійснення такої діяльності рф активно залучає медійні структури, науково-дослідні організації, інформаційно-аналітичні агенції тощо. Так, за повідомленням The New York Times, російський уряд виділяє лише на мовлення своїх цивільних засобів масової інформації близько 500 мільйонів доларів на рік (Мозур, П. 2022).

Для вироблення дієвої протидії ворожій інформаційній агресії вважаємо за необхідне дослідити історичні передумови створення та напрями діяльності інформаційно-медійних структур

як складової збройних сил РФ, що бере участь у зборі, аналізі, виробленні та поширенні пропагандистського та контрпропагандистського контентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Питання діяльності російських інформаційних структур досліджувала український науковець А. Ділай. У статті «Війна за Україну: від операційних операцій до прямого вторгнення» автор розглядає структуру центрів інформаційних операцій та стратегічні документи, що регламентують діяльність підрозділів інформаційної боротьби (Ділай, А. 2019).

Ю. Твердохліб у своїй роботі «Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації проти України — основні етапи та цілі» дослідила теоретичні та практичні аспекти проведення інформаційно-психологічних операцій російською федерацією та Україною у період з 2014 по бере-

зень 2019 року. У дослідженні автор ознайомлює із основними етапами проведення російською федерацією інформаційно-психологічних операцій проти вищого військово-політичного керівництва та населення України (Твердохліб, Ю. 2019).

В. Алещенко у статті «Особливості сучасних психологічних операцій Російської Федерації в умовах гібридної війни» дав характеристику структурі підрозділів психологічних операцій російської федерації (Алещенко, В. 2019).

О. Гапеева у роботі «Міждержавне протидія в інформаційній сфері на пострадянському просторі (1991–2017 рр.): історико-системне дослідження» висвітлює певну проблематику інформаційного протидія як вагомий чинник міждержавних відносин на пострадянському просторі, розглянула передумови виникнення інформаційних конфліктів тощо (Гапеева, О. 2017).

У 2018 році Міністерство інформаційної політики України презентувало «Білу книгу спеціальних інформаційних операцій проти України 2014–2018». У книзі описані фейки, які російські пропагандисти застосовували для дестабілізації суспільно-політичної ситуації в Україні.

Також окремі аспекти інформаційних війн, які розв'язала російська федерація, розглянули А Шумка та П. Черник у статті «Теоретичні аспекти інформаційних війн та національна безпека», проаналізувавши методи ведення інформаційної війни для формування певних механізмів протидії (Шумка, А. & Черник, П. 2015).

Наукові праці російських дослідників здебільшого містять рекомендації щодо роботи з власним населенням, інформування щодо діяльності збройних сил, питання діяльності прес-служб та військових ЗМІ, формування політичної свідомості у військовослужбовців тощо. Зауважимо, що інформація про діяльність російських інформаційних військ у відкритому доступі відсутня, доступні лише деякі висловлювання керівництва військового відомства за означеною проблематикою.

Джерельною базою дослідження є розпорядча документація міністерства оборони рф (накази, директиви, розпорядження), розміщена на офіційних сайтах; матеріали особистих архівів, аналітичні довідки, виступи тощо.

Мета статті полягає у воєнно-історичному дослідженні інформаційно-медійних структур збройних сил російської федерації (1991–2022 рр.).

Виклад основного матеріалу. Історія прес-служби міністерства оборони радянської

армії бере початок у 1970-х роках. У радянський період комунікації демократичного суспільства були відсутні, а держава не інформувала суспільство про життя збройних сил. Структура, створена 15 листопада 1971 р. у складі міністерства оборони, отримала назву «Інформація». Головне її завдання полягало у пропаганді радянського способу життя і його «переваг» над капіталістичним через доповіді, виступи та промови на партійних з'їздах, сесіях, нарадах, засіданнях тощо. Перші прояви ознак зв'язків з громадськістю спостерігалися у період війни в Афганістані (1979–1989 рр.), коли представники цивільної преси отримали можливість писати на цю тему. Суспільство не надто підтримувало війну, було багато випадків ухилення від призову, хоча у тоталітарній системі зробити це було надто складно. Оперативно реагувати на кризові ситуації у суспільстві було нікому. Саме тоді нагальною потребою стало створення структури, що працювало би з пресою. У 1987 р. було змінена назва структури — «Інформація» на «Інформація Міністра оборони СРСР» (На острие информационных технологий. 2021). У цей період військові журналісти вперше отримали досвід роботи із цивільними репортерами та пресою демократичних країн. Так було, для прикладу, під час висвітлення подій виводу радянських військ із Афганістану в 1989 році, що зобразив український військовий журналіст полковник у відставці О. Клубань у розвідці «Журналісти стріляють не кулями» (Клубань, О. 2013, с. 42–47).

Сучасна сторінка історії російської військової журналістики почалася з 3 червня 1992 р., коли у штат Управління інформації уперше було введено посаду прес-секретаря міністра оборони (На острие информационных технологий. 2021). Натомість в Україні така посада вже існувала на півроку раніше, а саме з 29 грудня 1991 р. (Поронюк, Р. & Гапеева, О. 2022, с. 215). 10 липня 1992 р. у міністерстві оборони рф створено (реорганізовано) прес-службу, штат якої налічував 60 посад військовослужбовців та дев'ять посад працівників. У грудні того ж року створено прес-центри видів, округів, груп військ, флотів, родів військ. У січні 1993 р. створено відділ міжнародної інформації та реклами (агентство «Інтервоєнпром» мо рф). Зауважимо, що у подальшому відбуватимуться лише незначні зміни у назвах та штатах структур (На острие информационных технологий. 2021). 5 березня 1994 р. оприлюднено «Положення про прес-центри виду, округу, групи військ, флоту, роду військ», відповідно до якого

керівництво прес-центрів підпорядковувалося безпосередньо командувачу відповідного округу, адже до цього керівництво діяльністю військових журналістів покладалося на начальників політуправлінь (управлінь виховної роботи). У свою чергу, у Збройних Силах України демократичні процеси відбувалися швидше, тому такий документ був введений роком раніше, 19 березня 1993 р. (Поронюк, Р. & Гапєєва, О. 2022, с. 216).

Із початком першої Чеченської війни (1994–1996 рр.) керівництво військового відомства рф зіткнулось із необхідністю інформування населення про хід війни. Відтак, у 1995 р. управління інформації та друку було реорганізовано в управління інформації. Усі друковані видання, радіо та телебачення були підпорядковані управлінню виховної роботи міністерства оборони (Об органах воспитательной работы Вооружённых Сил Российской Федерации. 2004). З цього часу військові і цивільні ЗМІ у рф використовуються для пропаганди та виправдання своїх військових злочинів.

Після завершення першої Чеченської війни, у 1996 р. на базі управління інформації, відділу референтів та консультантів, відділу міністерства оборони по зв'язках з інформаційними структурами органів державної влади і управління, громадськими організаціями створюється прес-служба міністерства оборони рф (штат — 41 особа). А вже наступного року їй знову підпорядкували військові друковані видання, радіо та телебачення (На острие информационных технологий. 2021).

Чергові зміни у структурі прес-служб відбулися після початку воєнних конфліктів у Чечні та Дагестані. Зокрема, у серпні 1999 р. наказом міністра оборони, міністра внутрішніх справ і директора ФСБ для інформаційно-пропагандистського забезпечення діяльності федеральних сил створюється «Тимчасовий об'єднаний прес-центр». У квітні 2000 р. військові засоби масової інформації та інформаційне забезпечення знову підпорядковують управлінню виховної роботи. Цього ж року створюють структуру, відповідальну за поширення новин у мережі Інтернет (На острие информационных технологий. 2021).

Із 16 серпня 2004 р. структура прес-служб міністерства оборони російської федерації знову відокремлюється від управління виховної роботи. Так, згідно з наказом президента рф від 16.08.2004 № 1082 «Питання міністерства оборони» (Вопросы Министерства обороны Российской Федерации. 2004) створюється Управління інформації та зв'язків з громадськістю міністерства оборони рф. У березні 2006 р. управ-

ління реорганізували, зокрема створили у його складі нові підрозділи: управління, юридичну службу, прес-службу, службу аналізу, планування та розвитку зв'язків з громадськістю, службу моніторингу ЗМІ, відділ захисту державної таємниці (На острие информационных технологий. 2021). Цікаво, що розв'язавши війну проти Грузії у серпні 2008 р., військово-політичне керівництво росії вперше у своїй історії під час збройного конфлікту не підпорядковувало прес-служби управлінню виховної роботи.

На початку 2010 р. наказом міністра оборони російської федерації від 11.02.2010 №70 затверджено Положення про органи інформаційного забезпечення збройних сил російської федерації, що регламентує діяльність прес-служб силових структур (Об утверждении Положения об органах информационного обеспечения Вооружённых Сил Российской Федерации. 2004). Незважаючи на те, що завдання і функції прес-служб рф повністю відповідають українським та польським варіантам таких самих положень, автори статті вважають, що документи, що регламентують діяльність структур інформаційного забезпечення у збройних силах рф, мають гриф обмеженого користування. Ймовірно, це пов'язано із покладанням на ці структури нетипових обов'язків, що відсутні у демократичних країнах. У липні 2010 р. у збройних силах рф створили чотири об'єднаних стратегічних командування. Прес-служби залишилися лише на базі військових округів (Західного, Центрального, Південного та Східного), прес-служби видів і родів військ були включені у склад окремих груп інформаційного забезпечення. Змінили й назву управління — управління прес-служби й інформації міністерства оборони.

У 2014 році росія розв'язала війну проти України, а у 2015 приєдналася до війни у Сирії. При цьому міністр оборони Сергій Шойгу фактично став виконувати роль головної медійної особи, що у свою чергу, «розв'язало» руки його заступникам, які не звикли до медійної уваги, що здебільшого їх відволікає (Бударецький, Є. 2022).

Наступні організаційні зміни у структурі прес-служб відбулися у серпні 2016 р., коли управління прес-служби й інформації міністерства оборони реорганізували у Департамент інформації та масових комунікацій із розширеним функціоналом і новими напрямками роботи (На острие информационных технологий. 2021): оперативне реагування та організація інформаційного забезпечення; інформаційне забезпечення діяльності керівництва міністерства оборони;

взаємодія з російськими та міжнародними ЗМІ; їх моніторинг; інформаційний аналіз та спеціальні медіа-проекти; організаційно-плановий напрям. Було розширено структуру, відповідальну за наповнення сайту міністерства оборони, та створено Центр підготовки інформації та супроводу інтернет-ресурсів міністерства оборони із відповідним колом завдань. У березні 2017 р. (вперше з 2000 р.) усі друковані військові ЗМІ підпорядкували згаданому департаменту. Варто відмітити, що у штаті міністерства є окрема посада прес-секретаря міністра оборони.

Структуру прес-служби склали: група інформаційного забезпечення сухопутних військ; група інформаційного забезпечення повітряно-космічних сил; група інформаційного забезпечення військово-морського флоту; група інформаційного забезпечення ракетних військ стратегічного призначення; група інформаційного забезпечення повітряно-десантних військ; група інформаційного забезпечення повітряно-космічної оборони; прес-служба Західного військового округу; відділ інформаційного забезпечення Балтійського регіону; відділ інформаційного забезпечення Північного флоту; прес-служба Південного військового округу; відділ інформаційного забезпечення Чорноморського регіону; група інформаційного забезпечення Каспійської флотилії; прес-служба Центрального військового округу; група інформаційного забезпечення Сибірського регіону; група інформаційного забезпечення Приволзького регіону; прес-служба Східного військового округу; відділ інформаційного забезпечення Приморського регіону; помічники командирів військових частин з інформаційного забезпечення (Порядок работы со средствами массовой информации).

Активну участь в інформаційному та пропагандистському забезпеченні беруть військові ЗМІ (газети, журнали). На початку 2022 р. газети міністерства оборони рф включали такі видання, як (*переклад авторський*): «Бойова вахта», «Військовий вісник Півдня Росії», «Щоквартальний інформаційний бюлетень», «Каспієць», «Червона зірка», «На охороні Заполяр'я», «На охороні Батьківщини», «Охоронець Балтики», «Суворовський натиск», «Уральські військові новини», «Прапор Батьківщини»; журнали — «Армійський збірник», «Вісник військової освіти», «Військова думка», «Військово-історичний журнал», «Військово-медичний журнал», «Військові комісаріати Росії», «Озброєння та економіка», «Воїн Росії», «Записки з гідрографії», «Закор-

донна військова освіта», «Матеріально-технічне забезпечення ЗС РФ», «Морський збірник», «Російська військова освіта». Варто зауважити, що більшість журналів є періодичними науковими виданнями вищих військових навчальних закладів, проте, розміщені у них наукові публікації опосередковано виконували пропагандистську роль.

Відповідно до наказу міністра оборони російської федерації від 09.11.2018 № 636 «Щодо заходів з удосконалення діяльності засобів масової інформації, засновниками яких є міністерство оборони російської федерації» було прийнято рішення забезпечувати війська базовим набором газет і журналів та збільшити їх тираж: журналів з 930 до 9 тис. (у 10 разів!), окружних та флотських газет з 1 тис. до 4,5 тис., а газети «Червона Зірка» з 19 тис. до 24 тисяч примірників.

Військове телебачення та радіомовлення, у свою чергу, представлене телеканалом (*переклад авторський*) «Зірка», радіостанцією «Зірка-фм», телевізійною студією Чорноморського флоту.

Діяльність військових засобів масової інформації регламентується вищезгаданим наказом № 636. Його розроблення, ймовірно, зумовлювалося необхідністю більш активного інформаційного впливу на населення тимчасово окупованих територій України. Зокрема, документ передбачає:

- допуск військових кореспондентів на територію військових частин та організацій, у райони проведення заходів бойової та мобілізаційної готовності військ (сил), навчань, виконання бойових завдань, а також у райони воєнних конфліктів, проведення миротворчих операцій та інших операцій збройних сил рф та інших операцій, що мають вагомe значення з урахуванням норм правових актів для збереження державної таємниці;
- ознайомлення кореспондентів військових ЗМІ з документами та матеріалами, необхідними їм для виконання плану-завдання;
- надання кореспондентам військових ЗМІ робочих місць для підготовки і передачі до редакції матеріалів;
- доставку кореспондентів військових ЗМІ до місць виконання редакційних завдань;
- залучення до співпраці при реалізації творчих планів сторонніх авторів, у тому числі на платній основі.

Якщо проаналізувати виконання цього наказу на практиці — дійсно, спостерігається тенденція активізації роботи російських військових журна-

лістів та збільшення кількості матеріалів безпосередньо із району ведення бойових дій, відносна їх оперативність (від моменту події до виходу сюжету (матеріалу) в ефір). У згаданий період простежується збільшення чисельності військових журналістів. У 2020 р. створено відділення інформаційного забезпечення; введено посади постійних власних кореспондентів телеканалу «Звезда» при прес-службах військових округів та Північного флоту. Крім цього, створено корпункти у 10 містах рф та у тимчасово окупованому Севастополі (На острие информационных технологий. 2021). Можна зробити висновок, що у рамках підготовки до широкомасштабного вторгнення в Україну інформаційно-медійні структури в рф зазнали реорганізаційних змін для здійснення цілеспрямованого інформаційного впливу як на населення росії, так і на населення тимчасово окупованих територій України.

Таким чином, кількість інформаційно-медійних структур зс рф (згідно з даними із відкритих джерел, ймовірно, перелік не повний) складає 18 підрозділів інформаційного забезпечення органів військової управління та їх представників у бригадах збройних сил рф; 11 газет; 13 журналів; телеканал, телевізійна студія, радіостанція. Саме з такою кількістю інформаційно-медійних підрозділів збройні сили російської федерації розпочали широкомасштабну збройну агресію проти України.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу усвідомити який людський та матеріальний ресурси використовує росія упродовж останніх десятиріч проти інших країн, зокрема через спеціально створені та апробовані для цього у «гарячих» точках військові інформаційні та медійні структури. Прикладами цього можуть слугувати розпочаті росією воєнні конфлікти у Чечні, Дагестані, Грузії, Сирії, а тепер наймасштабніші після Другої світової війни події розгортаються в Україні.

Оптимізація та модернізація військово-інформаційної та медійної компоненти під ту чи іншу війну дає змогу досить дієво виконувати завдання з використанням новітніх технологій, форм та методів. Варто врахувати, що військово-політичне керівництво рф застосовує широкий спектр ресурсів, зокрема цивільні приватні «фабрики тролів», телеканали, радіо, газети, журнали, інформаційні агентства, блогерів, «експертів», «вільних» журналістів тощо. Таким чином вони намагаються виправдати свої дії щодо ескалації та підтримки конфліктів та воєн, максимально зменшити міжнародний осуд, протидіяти введенню санкцій тощо. У свою чергу, підрозділи військово-інформаційної компоненти Збройних Сил України з 2014 р. у важкому протистоянні навчилися досить успішно протистояти інформаційним атакам та викликам, постійно трансформуючись для виконання завдань за призначенням.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

- Алещенко, В.І. (2019). Особливості сучасних психологічних операцій Російської Федерації в умовах гібридної війни. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. № 3, с. 162–164.
- Бударецький, Є. (2022). Від гібридної війни до «Армагеддона». *Українська Правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/11/23/7377538/> [дата зверн.: 20.10.2022].
- Газеты МО РФ. (2023). URL: <https://sc.mil.ru/social/media/periodic.htm> [дата зверн.: 27.08.2023].
- Гапеева, О.Л. (2017). *Міждержавне протистояння в інформаційній сфері на пострадянському просторі (1991–2017 рр.): історико-системне дослідження*. Львів: Тріада-Плюс, 424 с.
- Гришко, О. (2018). Що таке західна група військ? URL: <https://bigbro.com.ua/shho-take-zahidna-grupa-vijsk> [дата зверн.: 27.08.2023].
- Ділай, А. (2019). Війна за Україну: від інформаційних операцій до прямого вторгнення. *Вісник Львівського університету*. Вип. 45, с. 13–20.
- Журналы МО РФ. (2023). URL: <https://sc.mil.ru/social/media/magazine.htm> [дата зверн.: 27.08.2023].
- Золотухін, Д. Ю. (за заг. ред.). (2018). *Біла книга спеціальних інформаційних операцій проти України 2014–2018*. Київ: Мега-прес груп, 382 с.
- Клубань, О. (2013). *Журналісти стріляють не кулями*. Київ: АНТ.
- Концептуальные взгляды на деятельность Вооруженных Сил Российской Федерации в информационном пространстве. (2011). URL: <https://ens.mil.ru/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle> [дата зверн.: 21.08.2022].

- Лацинская, М. Братерский, А. & Калинин, И. (2017). Россия ввела войска в интернет. Газета.РУ. URL: https://www.gazeta.ru/tech/2017/02/22_a_10539719.shtml [дата зверн.: 19.08.2022].
- Митяев, И. (2019). Организационная структура Вооруженных сил Российской Федерации. URL: https://mityaevi.ucoz.ru/index/4_4_organizacionnaja_struktura_voорuzhennykh_sil_rossijskoj_federacii/0-280 [дата зверн.: 12.09.2023].
- На острие информационных технологий (2021). *Военно-исторический журнал*. № 11. URL: <http://history.milportal.ru/na-ostrie-informacionnykh-technologij/> [дата зверн.: 25.08.2023].
- Попова, Т. (2017). Війна і пропаганда. Як працюють війська інформаційних операцій Росії? Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28351969.html> [дата зверн.: 15.09.2023].
- Поронюк, Р. & Гапеева, О. (2022). *Зародження та становлення інформаційно-медійних структур Збройних Сил України в 1991–2014 роках*. Львів.
- Порядок работы со средствами массовой информации. МО РФ. URL: <https://special.mil.ru/spec/index/organizations/press.htm> [дата зверн.: 25.08.2023].
- Приказ министра обороны РФ № 70 «Об органах воспитательной работы Вооружённых Сил Российской Федерации» от 11 марта 2004 года.
- Приказ министра обороны РФ № 636 «О мерах по совершенствованию деятельности средств массовой информации, учредителем которых является Министерство обороны Российской Федерации» от 9 ноября 2018 года.
- Приказ министра обороны РФ № 70 «Об утверждении Положения об органах информационного обеспечения Вооруженных Сил Российской Федерации» от 11 февраля 2010 года. URL: <https://dokipedia.ru/document/5195207> [дата зверн.: 22.10.2022].
- Стек, Л., Ребрій, Р. & Головін, Є. (2017). Кібервійна: партизани України проти військ Росії. Донбас. Реалії. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28434850.html> [дата зверн.: 11.08.2022].
- Телевизионная студия Черноморского флота. URL: <https://sc.mil.ru/social/media/television/more.htm?id=8773@morfOrgInfo> [дата зверн.: 23.08.2022].
- Телеканал Звезда. URL: www.tvzvezda.ru [дата зверн.: 23.08.2022].
- Твердохліб, Ю. (2019). Інформаційно-психологічні операції Російської Федерації проти України — основні етапи та цілі. *Вісник Львівського університету*. Вип. 46, с. 206–213.
- Указ Президента РФ № 1082 «Вопросы Министерства обороны Российской Федерации» от 16 августа 2004 года.
- Что такое информационные операции. (2017). ИА ТАСС. URL: <https://tass.ru/info/4046536> [дата зверн.: 23.09.2023].
- Шумка, А. В. & Черник, П. П. (2015). Теоретичні аспекти інформаційних війн та національна безпека. *Грані*. № 9, с. 10–16.

REFERENCES

- Aleshchenko, V.I. (2019). Osoblyvosti suchasnykh psykholohichnykh operatsii Rosiiskoi Federatsii v umovakh hibrydnoi viiny [Peculiarities of modern psychological operations of the Russian Federation in conditions of hybrid warfare]. *Suchasni informatsiini tekhnolohii u sferi bezpeky ta oborony*. № 3, s. 162–164. [in Ukrainian].
- Budaretskyi, Ye. (2022). Vid hibrydnoi viiny do “Armaheddon” [From hybrid war to “Armageddon”]. *Ukrainska Pravda*. URL: <https://www.pravda.com.ua/articles/2022/11/23/7377538/> [Accessed: 20.10.2022]. [in Ukrainian].
- Gazeti MO RF [Newspapers of the Russian Ministry of Defence]. (2023). URL: <https://sc.mil.ru/social/media/periodic.htm> [Accessed: 27.08.2023]. [in Russian].
- Hapeieva, O.L. (2017). *Mizhderzhavne protyborstvo v informatsiinii sferi na postradianskomu prostori (1991–2017 rr.): istoryko-systemne doslidzhennia* [Interstate confrontation in the information sphere in the post-Soviet space (1991–2017): a historical and systemic study]. Lviv: Triada-Plus, 424 s. [in Ukrainian].
- Hryshko, O. (2018). Shcho take zakhidna hrupa viisk? [What is the Western Group of Forces?] URL: <https://bigbro.com.ua/shho-take-zahidna-grupa-vijsk> [Accessed: 27.08.2023]. [in Ukrainian].

Dilai, A. (2019). Viina za Ukrainu: vid informatsiinykh operatsii do priamoho vtornnennia [The war for Ukraine: from information operations to direct invasion]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Vyp. 45, s. 13–20. [in Ukrainian].

Zhurnali MO RF [Journals of the Russian Ministry of Defence]. (2023). URL: <https://sc.mil.ru/social/media/magazine.htm> [Accessed: 27.08.2023]. [in Russian].

Zolotukhin, D. Yu. (ed.). (2018). *Bila knyha spetsialnykh informatsiinykh operatsii proty Ukrainy 2014–2018* [White book of special information operations against Ukraine 2014–2018]. Kyiv: Meha-pres hrup, 382 s. [In Ukrainian].

Kluban, O. (2013). *Zhurnalisty striliaiut ne kuliamy* [Journalists don't shoot bullets]. Kyiv: ANT. [in Ukrainian].

Kontseptualnie vzglyadi na deyatelnost Vooruzhennykh Sil Rossiiskoi Federatsii v informatsionnom prostranstve [Conceptual views on the activities of the Armed Forces of the Russian Federation in the information space]. (2011). URL: <https://ens.mil.ru/science/publications/more.htm?id=10845074@cmsArticle> [Accessed: 21.08.2022]. [in Russian].

Latsinskaya, M. Braterskii, A. & Kalinin, I. (2017). Rossiya vvela voiska v internet [Russia sent troops to the Internet]. *Gazeta.RU*. URL: https://www.gazeta.ru/tech/2017/02/22_a_10539719.shtml [Accessed: 19.08.2022]. [in Russian].

Mityaev, I. (2019). Organizatsionnaya struktura Vooruzhennykh sil Rossiiskoi Federatsii [Organizational structure of the Armed Forces of the Russian Federation]. URL: https://mityaevi.ucoz.ru/index/4_4_organizacionnaja_struktura_vooruzhennykh_sil_rossijskoj_federacii/0-280 [Accessed: 12.09.2022]. [in Russian].

Na ostrie informatsionnykh tekhnologii [At the cutting edge of information technology]. (2021). *Voenno-istoricheskii zhurnal*. № 11. URL: <http://history.milportal.ru/na-ostrie-informacionnyx-tekhnologii/> [Accessed: 25.08.2023]. [in Russian].

Popova, T. (2017). Viina i propahanda. Yak pratsiuut viiska informatsiinykh operatsii Rosii? [War and propaganda. How do Russia's information operations forces work?]. *Radio Svoboda*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28351969.html> [Accessed: 15.09.2023]. [in Ukrainian].

Poroniuk, R. & Hapeieva, O. (2022). *Zarozhennia ta stanovlennia informatsiino-mediinykh struktur Zbroinykh Syl Ukrainy v 1991–2014 rokakh* [The start and formation of information and media structures of the Armed Forces of Ukraine in 1991–2014]. Lviv. [in Ukrainian].

Poryadok raboti so sredstvami massovoi informatsii [Procedure for working with the media]. MO RF. URL: <https://special.mil.ru/spec/index/organizations/press.htm> [Accessed: 25.08.2023]. [in Russian].

Prikaz ministra oboroni RF № 70 «Ob organakh vospitatelnoi raboti Vooruzhennykh Sil Rossiiskoi Federatsii» ot 11 marta 2004 goda [Order of the Minister of Defence of the Russian Federation No. 70 “On educational bodies of the Armed Forces of the Russian Federation” dated March 11, 2004]. [in Russian].

Prikaz ministra oboroni RF № 636 “O merakh po sovershenstvovaniyu deyatelnosti sredstv massovoi informatsii, uchreditelem kotorikh yavlyaetsya Ministerstvo oboroni Rossiiskoi Federatsii” ot 9 noyabrya 2018 goda [Order of the Minister of Defence of the Russian Federation No. 636 “On measures to improve the activities of the media, the founder of which is the Ministry of Defence of the Russian Federation” dated November 9, 2018]. [in Russian].

Prikaz ministra oboroni RF № 70 “Ob utverzhdenii Polozheniya ob organakh informatsionnogo obespecheniya Vooruzhennykh Sil Rossiiskoi Federatsii” ot 11 fevralya 2010 goda [Order of the Minister of Defence of the Russian Federation No. 70 “On approval of the Regulations on information support bodies of the Armed Forces of the Russian Federation” dated February 11, 2010]. URL: <https://dokipedia.ru/document/5195207> [Accessed: 22.10.2022]. [in Russian].

Stek, L., Rebrii, R. & Holovin, Ye. (2017). Kiberviina: partyzany Ukrainy proty viisk Rosii [Cyber war: Ukrainian partisans against Russian troops]. *Donbas.Realii*. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28434850.html> [Accessed: 11.08.2022]. [in Ukrainian].

Televizionnaya studiia Chernomorskogo flota [Television studio of the Black Sea Fleet]. URL: <https://sc.mil.ru/social/media/television/more.htm?id=8773@morfOrgInfo> [Accessed: 23.08.2022]. [in Russian].

Telekanal Zvezda [TV channel Zvezda]. URL: www.tvzvezda.ru [Accessed: 23.08.2022]. [in Russian].

Tverdokhlib, Yu. (2019). Informatsiino-psykholohichni operatsii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy — osnovni etapy ta tsili [Information and psychological operations of the Russian Federation against Ukraine — main stages and goals]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*. Vyp. 46, s. 206–213. [in Ukrainian].

Ukaz Prezidenta RF № 1082 “Voprosi Ministerstva oboroni Rossiiskoi Federatsii” ot 16 avgusta 2004 goda [Decree of the President of the Russian Federation No. 1082 “Issues of the Ministry of Defense of the Russian Federation” dated August 16, 2004]. [in Russian].

Chto takoe informatsionnie operatsii [What are information operations]. (2017). IA TASS. URL: <https://tass.ru/info/4046536> [Accessed: 23.09.2023]. [in Russian].

Shumka, A. V. & Chernyk, P. P. (2015). Teopetychni aspekty informatsiinykh viin ta natsionalna bezpeka [Theoretical aspects of information wars and national security]. *Hrani*. № 9, s. 10–16. [in Ukrainian].

Roman PORONIUK

*Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine)*

ORCID: orcid.org/0000-0001-5289-9431

Olha HAPEIEVA

*PhD of Historical Sciences, Senior Researcher
Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy
(Lviv, Ukraine)*

ORCID: orcid.org/0000-0002-3145-7025

ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL DEVELOPMENT OF INFORMATION AND MEDIA STRUCTURES OF THE ARMED FORCES OF THE RUSSIAN FEDERATION (1991–2022)

The article examines the organizational and functional development of the information-media structures of the armed forces of the Russian Federation during the period from 1991 to 2022. The main focus is on the historical background of their emergence, tasks, and activities. The process of transformation and preparation for wars in Chechnya, Dagestan, Georgia, and Ukraine within the specified timeframe is considered.

The article also delves into the process of reorganization and preparation of the information-media structures of the armed forces of the Russian Federation prior to the onset of hybrid warfare against Ukraine in 2014 and how this structure evolved until the full-scale invasion by February 24, 2022. The activities of the information support units of the ministry of defence, the general staff, districts, fleets, and divisions are investigated. The staffing of military newspapers, journals, radio, television, television studios, and other structures actively operating in the information-media sphere is analyzed.

Additionally, the main orders of the minister of defence of the Russian Federation, which regulate the activities of the information-media structures, determine their composition and tasks, are analyzed. Special attention is given to the documents preceding the preparation of these structures for information support of full-scale combat operations, including minister of defence order No. 636 dated November 9, 2018, “On measures to improve the activities of mass media entities founded by the ministry of defence of the Russian Federation,” which regulates the activities of military media and increases the circulation of printed mass media founded by the ministry of defence of the Russian Federation.

Keywords: *armed forces of the Russian Federation, information war, information aggression, press services, military information component.*